

تأثیر افشای محیط زیست، منابع انسانی و اهداف و برنامه های

مدیریت بر تداوم فعالیت شرکتها

دکتر فرزانه حیدرپور

دانشیار گروه حسابداری، دانشکده اقتصاد و حسابداری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه

آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده اصلی و مسئول مکاتبات)

fheidarpour@yahoo.com

سمیرا صالحی

کارشناس ارشد حسابداری، گروه حسابداری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد

اسلامی، تهران، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۱۰/۲۲ ، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۲/۱۵

چکیده:

هدف این پژوهش بررسی تأثیر افشای منابع انسانی، محیط زیست و اهداف و برنامه های مدیریت بر تداوم فعالیت شرکتها پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. برای بررسی این موضوع دو متغیر نرخ رشد فروش و نرخ رشد سود عملیاتی به عنوان شاخص های سنجش تداوم فعالیت شرکتها و سه متغیر افشا منابع انسانی و افشا محیط زیست و افشا اهداف و برنامه های مدیریت به عنوان شاخص های جامعیت گزارشهای حسابداری در نظر گرفته شد. با استفاده از ۸۸ شرکت موجود در بورس اوراق بهادار تهران به بررسی این موضوع پرداخته شد. در این پژوهش از روشهای آماری توصیفی شامل محاسبه پارامترهای آماری و از روشهای آماری استنباطی مشتمل بر مدل رگرسیون خطی استفاده شده است. نتایج پژوهش بیانگر عدم وجود رابطه بین جامعیت گزارشهای حسابداری و تداوم فعالیت شرکتها پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد.

واژه های کلیدی: تداوم فعالیت شرکت، جامعیت گزارشهای حسابداری، نرخ رشد فروش، نرخ رشد سود عملیاتی

۱- مقدمه

جامعیت گزارشهای حسابداری که به عنوان حسابداری اجتماعی، حسابداری مسئولیت اجتماعی و زیست محیطی شرکت‌ها و یا گزارش‌های مالی و غیر مالی شناخته می‌شود نشان دهنده فعالیت‌هایی است که تاثیر مستقیمی بر جامعه، محیط زیست و عملکرد اقتصادی یک سازمان دارد. حسابداری توسعه پایدار (جامعیت گزارشهای حسابداری) در مقابل حسابداری مدیریت و همراه حسابداری مالی است که در آن نیز نوعی حسابداری مدیریتی برای تصمیم‌سازی داخلی و ایجاد سیاست‌های جدید به کار می‌رود که بر روی عملکرد سازمان تاثیرهای عمده‌ای به همراه داشته باشند به طوری که این اقدامات جدا از توجه به جنبه‌های اقتصادی توجه به مسائل زیست محیطی و اجتماعی به همراه خواهد داشت [۲].

حسابداری پایدار (جامعیت گزارشهای حسابداری) به عنوان ابزاری تلقی می‌شود که سازمانها برای تبدیل شدن به وضعیت توسعه و پایداری به کار می‌برند و در آن از مفاهیم و اصول شناخته شده‌تری نسبت به سازمان و محیط پیرامون آن به طور گسترده استفاده می‌شود. اندازه‌گیری و گزارشگری پایداری سازمانها به عنوان یکی از اصول و محصول حسابداری سه‌گانه شناخته شده است. این نقش برای اطلاعات مالی نشان می‌دهد که چگونه حسابداری سنتی با بهبود در شفافیت و پاسخگویی، با ارائه گزارشگری مناسبتر در مورد اصول و عوامل سه‌گانه به عنوان حسابداری به رسمیت شناخته شده است. محبوبیت حسابداری پایدار در دوده گذشته افزایش چشمگیری داشته است. به طوری که بسیاری از شرکتها در حال گزینش روشهای جدید و همچنین روشهایی برای افشا اطلاعات مالی خود در مورد فعالیتهای هسته‌ای، اجتماعی و ... و نتایج تاثیرات آنها هستند [۳].

بدین مفهوم که تاثیرهای این عوامل بر روی محیط زیست چگونه است؟ به عنوان یک نتیجه از این موضوع، از سهامداران، تامین کنندگان و نهادهای دولتی می‌خواهید که درک بهتری از اینکه، چگونه شرکت مدیریت منابع خود را برای

رسیدن به هدفهای سازمان و همچنین برای تحقق توسعه پایدار تخصیص می دهد، داشته باشند.

۲- اهمیت و ضرورت تحقیق

امروزه همراه با رشد و توسعه ی صنایع ، مشکلات جدیدی پدیدار شده که ناشی از پی آمدها و تاثیرات فعالیت های واحدهای تجاری بر روی محیط زیست و اجتماع است. وظیفه ی سازمان ها محدود به بیشینه سازی سود و بازده اقتصادی نیست، بلکه شامل تمام جنبه های محیطی و خدمات اجتماعی می شود. حسابداری مسئولیت های اجتماعی که محصول بسط، تکامل و تغییر در شرایط و انتظارات جامعه است، به دنبال ارتقای سطح پاسخ گویی، ارائه ی این اطلاعات و کمک به تصمیم گیرندگان است. مسئولیت اجتماعی شرکت و پایداری از مسایل کلیدی محیط تجاری کنونی هستند.

پایداری، بر اساس نخستین و شناخته شده ترین تعریفی که از آن شده، عبارتست از رفع نیازهای حال حاضر بدون به خطر انداختن توانایی نسل های آینده برای رفع نیازهای خود. شرکتی که مسیر توسعه ی پایدار را در پیش گرفته، لازم است به دقیق رسالتها، دیدگاهها و ارزش های خود را آزمون کند. مدیریت شرکت باید از محدودیت های قانونی و بدین ترتیب با توجه به مفاهیم مطرح شده، حسابداری پایدار (جامعیت گزارشهای حسابداری) می بایست با استراتژی های شرکت متصل باشد و از یک چارچوب پایدار پیروی کند و از طریق افشای اطلاعات خود در سطح سه بعدی (محیط زیست، اقتصادی و اجتماعی) در عمل اقدام کند [۱۰].

برگزیدن این رویه از سوی شرکتهای در ایجاد ارزش، و همچنین در کاهش ریسک آنها موثر است و آنها با تاکید بر زیر مجموعه های خود در ایجاد توسعه پایدار در کلیه بخش های زیست محیطی و اجتماعی مرتبط اقدام می کنند زیرا که ایجاد توسعه در سازمان به وسیله عوامل متعدد و متصل به هم اجرایی می شود. مقالات متعدد انجام شده در داخل و خارج از ایران در

تداوم فعالیت شرکت

نرخ رشد فروش شرکت

نرخ رشد سود عملیاتی تحقیق

محققین به موضوع گزارشگری و افشا در ارتباط با مسائل اجتماعی و محیط زیست می باشد، اما هر کدام از این مقالات تنها به گوشه ای از مفاهیم و افشاگری های حسابداری پایدار اشاره می کنند و به بررسی آن پرداخته اند، لذا در این مقاله با درک این شکاف مطالعاتی به مطالعه و بررسی شرکتهای بورس اوراق بهادار تهران پرداخته می شود تا میزان توجه به همه مفاهیم حسابداری پایدار (جامعیت گزارشهای حسابداری) در شرکتهای ایران مورد بررسی قرار گیرد و سپس به بررسی ارتباط حسابداری پایدار (جامعیت گزارشهای حسابداری) و تداوم فعالیتهای شرکت های بورس اوراق بهادار تهران پرداخته می شود.

۳- چارچوب نظری و پیشینه پژوهش

عرب صالحی، صادقی و معین الدین در پژوهشی تحت عنوان "رابطه مسئولیت اجتماعی با عملکرد مالی شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران" از طریق پرسشنامه ای که حاوی ۵۳ سوال در زمینه مسئولیت اجتماعی آن ها نسبت به مشتریان کارکنان، محیط زیست و نهادهای موجود در جامعه (نهادهای آموزشی، نهادهای فرهنگی، نهادهای ورزشی، سازمان های بهداشت بیمارستان ها، نهادهای خیریه، مراکز توان بخشی و غیره) است، اندازه گیری شد. از اطلاعات ۵۹ شرکت در طول سالهای ۱۳۸۹-۱۳۸۵ استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده ها نیز روش رگرسیون به کار گرفته شده است. نتایج نشان می دهد که عملکرد مالی با مسئولیت اجتماعی شرکت نسبت به مشتریان و نهادهای موجود در جامعه ارتباط دارد ولی عملکرد مالی بامسئولیت اجتماعی شرکت نسبت به کارکنان و محیط زیست رابطه معناداری ندارد [۵].

قاضی زاده در پژوهشی با عنوان شناسایی رابطه مسئولیت اجتماعی شرکت با وفاداری مشتریان (مورد مطالعه: بانک ملت) به بررسی تاثیر مسئولیت اجتماعی با میزان وفاداری مشتریان پرداخته اند. آنها از آزمون همبستگی پیرسون و رگرسیون گام به گام برای بررسی معناداری فرضیه ها و به منظور بررسی قابلیت پذیرش مقدار

ضریب مسیر از آزمون تی استفاده می شود. نتایج نشان می دهد که بین مسئولیت اجتماعی سازمان با وفاداری مشتریان رابطه معناداری وجود دارد [۶].

باباجانی و فروغی در پژوهشی تحت عنوان "ارزیابی قابلیت پاسخگویی نظام حسابداری نسبت به مسئولیت اجتماعی واحدهای انتفاعی" در ارتباط با گزارشگری اجتماعی شرکتها و تعیین چارچوب نظری، اهداف و مقاصد پیش گفته است. در این پژوهش با استفاده از روش دلفی، ۸ عامل مهم و اصلی به عنوان معیارهای قابل قبول جهت ارتقا سطح مسئولیت پاسخگویی اجتماعی نظام حسابداری و گزارشگری مالی واحدهای انتفاعی ایران، شناسایی شد و با توجه به معیارهای پذیرفته شده و براساس امتیازات اختصاص یافته توسط اعضای گروه دلفی به وضعیت موجود هر یک از این عوامل، در نظام فعلی حسابداری و گزارشگری مالی واحدهای انتفاعی ایران مشخص گردید که نظام فعلی حسابداری و گزارشگری مالی واحدهای انتفاعی ایران از قابلیت‌های مورد انتظار برای پاسخگویی به مسئولیت اجتماعی برخوردار نمی باشند [۱].

کامیابی و همکاران مطرح می کنند که در سال‌های اخیر و با افزایش انتظارات اجتماعی از سازمان‌ها، نهادهای قانون‌گذار، مشتریان، نهادهای اجتماعی و دولت‌ها توجه ویژه‌ای به موضوع مسئولیت اجتماعی شرکتی (CSR) داشته‌اند. پژوهش آنها به تبیین رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکتها و عدم تقارن اطلاعاتی، در بورس اوراق بهادار تهران در سال ۱۳۹۱ پرداخته است. نتایج موید این است که عدم تقارن اطلاعاتی و قیمت‌گذاری سهام تحت تاثیر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتها قرار نمی‌گیرد [۷].

سرلک و محمدی به بررسی رابطه بین ویژگی‌های مالی و غیرمالی شرکت با کیفیت افشای اجباری و اختیاری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج تحقیق آنها حاکی از این است که بین کارایی مدیریت، نقدینگی شرکت، سودآوری، اهرم مالی و میزان دارایی ثابت با کیفیت افشای

اجباری رابطه مثبت و بین رقابت در بازار محصول و کیفیت افشای اجباری رابطه منفی وجود دارد. همچنین بین ساختار هیئت مدیره، نقدینگی شرکت، اندازه، سودآوری، اهرم مالی و میزان دارایی ثابت با کیفیت افشای اختیاری رابطه مثبت و بین مالکیت اعضای هیئت مدیره و کیفیت افشای اختیاری رابطه منفی وجود دارد و در باقی موارد هیچ گونه رابطه‌ای مشاهده نگردید [۴].

سالوسکی و زولچ^۱ (۲۰۱۴) در پژوهش خویش به بررسی ارتباط بین میزان افشاء مسئولیت اجتماعی شرکتی و کیفیت سود پرداختند. نتیجه این پژوهش حاکی از آن است که روند رو به رشد شرکتها در خصوص افشاء اطلاعات مسئولیت اجتماعی شرکتها لزوماً منجر به افزایش کیفیت سود نمی‌شود و یک ارتباط منفی بین میزان افشاء مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود وجود دارد. همچنین نتایج پژوهش آنها نشان داد که بین مسئولیت اجتماعی شرکت با درجه محافظه کاری شرکت و کیفیت ارقام تعهدی رابطه منفی و با مدیریت سود رابطه‌ی مثبت وجود دارد.

اویونو و همکاران^۲، در مطالعه‌ای با عنوان بررسی مسئولیت اجتماعی شرکتها و عملکرد مالی به بررسی مسئولیت اجتماعی شرکتها و عملکرد مالی ۵۰ شرکت مالزیایی پرداختند. در این پژوهش سود قبل از بهره و مالیات و استهلاک و سود هر سهم به عنوان متغیرهای عملکرد مالی در نظر گرفته شد. پژوهش آنها طی سالهای ۲۰۰۳-۲۰۰۷ انجام شده است. تجزیه و تحلیل آنها نشان داد که رابطه مثبت و تقریباً ضعیفی بین مسئولیت اجتماعی شرکتها و عملکرد مالی وجود دارد. بنابراین آنها ادعا کردند که گزارش فعالیت‌های اجتماعی شرکتها باعث بهبود عملکرد مالی می‌گردد [۱۱].

---

¹ Salewski and Zu'lich

² -Oeyono, et al

آرشاد و رزاک^۱، در پژوهشی با عنوان افشای مسئولیت اجتماعی شرکتی و عملکرد شرکت‌های مالزی پرداختند. در این پژوهش اطلاعات ۲۴۲ شرکت مالزی در سال‌های ۲۰۰۶ تا ۲۰۰۸ جمع‌آوری شدند. نتایج این مطالعه نشان داد که افشای فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها اثر قابل توجهی بر روی موفقیت شرکت‌ها دارد و بطور بالقوه‌ای منجر به عملکرد مالی قوی و ایجاد ارزش برای شرکت‌ها می‌شود. همچنین ساختار مالکیت غالب باعث بهبود فعالیت‌های افشای مسئولیت اجتماعی می‌گردد [۸].

سیکا^۲ در پژوهشی تحت عنوان بررسی بکارگیری دستورالعمل‌های حسابداری پایدار بر روی تداوم فعالیت‌های شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تایلند به این نتیجه رسیدند که ارتباط مستقیم و مثبتی بین تداوم فعالیت و حیات شرکت‌هایی که خود را ملزم به ارائه گزارش‌هایی با رعایت استانداردهای حسابداری پایدار کرده‌اند وجود دارد [۱۲].

چویی و همکاران^۳ پژوهشی در بین ۱۲۲۲ شرکت از کشور کره انجام دادند که نتایج حاکی از وجود ارتباط مثبت و معنادار بین عملکرد مالی و مسئولیت اجتماعی بوده است [۹].

۴- فرضیه‌ها

فرضیه اصلی:

بین جامعیت گزارش‌های حسابداری و تداوم فعالیت شرکت رابطه وجود دارد.
فرضیات فرعی:

فرضیه فرعی ۱: بین شاخص‌های افشاء منابع انسانی، محیط زیست و اهداف و برنامه‌های مدیریت با نرخ رشد فروش شرکت رابطه وجود دارد.

¹ Arshad and Razak

² Sika

³ - Choi et al.

فرضیه فرعی ۲: بین شاخص های افشاء منابع انسانی ، محیط زیست و اهداف و برنامه های مدیریت با نرخ رشد سود عملیاتی شرکت رابطه وجود دارد.

۵- جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری شامل کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. شرکت هایی که برای نمونه انتخاب می شوند، بایستی در دوره زمانی ابتدای سال ۱۳۸۹ تا پایان سال ۱۳۹۳ در بورس مشغول فعالیت بوده باشند و صورت های مالی آن ها برای این دوره، در گزارشات بورس موجود باشند.

روش نمونه گیری حذفی سیستماتیک خواهد بود. در نهایت با اعمال محدودیت های ذکر شده ۸۸ شرکت انتخاب شدند.

اطلاعات مورد نیاز تحقیق از نرم افزار تدبیر پرداز و ره آورد نوین و لوح فشرده سازمان بورس اوراق بهادار تهران استخراج شده است. بدین ترتیب که اطلاعات مورد نیاز تحقیق در طی سال های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۳ در یک صفحه گسترده اکسل گردآوری شد.

در این پژوهش از روش های آماری توصیفی شامل، محاسبه پارامترهای آماری و از روش های آماری استنباطی مشتمل بر مدل رگرسیونی خطی استفاده شده است. برای انجام تجزیه و تحلیل داده ها از دو نرم افزار Excel و Eviews استفاده شده است. به منظور تعیین اثرات هر یک از متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته در سطح معنی داری ۵٪ برآزش شده است.

۶- مدل های تحقیق:

در این تحقیق از روش تجزیه و تحلیل رگرسیون خطی استفاده شده است.

مدل شماره (۱):

$$(SR)_{i,t} = 0(HCI)_{i,t} + 1(ECI)_{i,t} + 2(ACI)_{i,t} + 4(SIZE)_{i,t} + 5(LEV)_{i,t} + 0$$

مدل شماره (۲):

$$(IR)_{i,t} = 0(HCI)_{i,t} + 1(ECL)_{i,t} + 2(ACI)_{i,t} + 4(SIZE)_{i,t} + 5(LEV)_{i,t} + 0$$

۷- متغیرها:

متغیرهای وابسته تحقیق:

تداوم فعالیت^۱ (CO)، متغیر وابسته تحقیق می باشد که از طریق دو معیار زیر مورد سنجش و اندازه گیری قرار می گیرد:

$$SR_{it}^2 = \text{برابر است با نرخ رشد فروش شرکت } \dot{A} \text{ در سال } t.$$

این متغیر برابر است با میزان تغییرات فروش در سال جاری نسبت به سال قبل که بصورت مقابل محاسبه می شود:

$$SR = \frac{S_t - S_{t-1}}{S_{t-1}}$$

$$IR_{it}^3 = \text{برابر است با نرخ رشد سود عملیاتی شرکت } \dot{A} \text{ در سال } t.$$

این متغیر برابر است با میزان تغییرات سود عملیاتی در سال جاری نسبت به سال قبل که بصورت زیر محاسبه می شود:

$$IR = \frac{I_t - I_{t-1}}{I_{t-1}}$$

جامعیت گزارشات حسابداری^۴ (CAR): متغیر مستقل مدل می باشد که از طریق دو معیار زیر مورد سنجش و اندازه گیری قرار می گیرد:

متغیرهای مستقل:

$$HCI_{it}^5 = \text{برابر است با شاخص افشا منابع انسانی شرکت } \dot{A} \text{ در سال } t.$$

¹Continuing Operations

²Sales growth Rate

³Operation Income Rate

⁴Comprehensive Accounting Reporting

⁵Human Capital Index

این متغیر بیانگر افشا در گزارشهای هیئت مدیره در ارتباط با (۱) تعداد کارکنان، (۲) سطح تحصیلات کارکنان، (۳) میزان تجربه کارکنان و (۴) برگزاری کلاسها و دوره های آموزشی برای کارکنان می باشد.

$$HCl_{it} = \frac{\sum HCl_{it}}{\sum MHC_{it}}$$

صورت کسر تعداد افشا شرکت برای منابع انسانی می باشد. مخرج کسر حداکثر تعداد افشا که یک شرکت می تواند برای منابع انسانی داشته باشد. که حاصل برابر یک نسبت برای افشا منابع انسانی می باشد که با عنوان شاخص افشا منابع انسانی تعریف و نمایش می شود.

$$'ECI_{it} = \text{برابر است با شاخص افشا محیط زیست شرکت } t \text{ در سال } t.$$

این متغیر نیز اشاره به افشاهای مربوط به عملکرد محیط زیستی شرکت دارد که از گزارشهای هیئت مدیره و صورتهای مالی قابل استخراج است، که شامل افشاهای زیر می شود: (۱) افشای عملکرد مربوط به رعایت قانون تخصیص یک در هزار مبلغ فروش جهت حفاظت از محیط زیست (۲) افشای هزینه های انجام شده مربوط به عملکرد زیست محیطی و اجتماعی (۳) افشای اطلاعات مربوط به بکارگیری نظام های اطلاعاتی مدیریت محیط زیست (ایزو ۱۴۰۰۰)، (۴) افشای اطلاعات مربوط به خرید و نصب تجهیزات برای جلوگیری از آلودگی محیط زیست و (۵) افشای اطلاعات در مورد اقدامهای با اهمیت برای بهسازی محیط زیست.

$$ICI_{it} = \frac{\sum ICI_{it}}{\sum MIC_{it}}$$

صورت کسر تعداد افشا شرکت برای محیط زیست می باشد. مخرج کسر حداکثر تعداد افشا که یک شرکت می تواند برای محیط زیست داشته باشد. که حاصل برابر یک نسبت برای افشا محیط زیست می باشد که با عنوان شاخص افشا محیط زیست تعریف و نمایش می شود.

---

¹Environment Capital Index

ACI_{it} = برابر است با شاخص افشا اهداف و برنامه های مدیریت شرکت A در سال t .

این متغیر نیز به اهداف کوتاه مدت و بلند مدت و فعالیتهای و برنامه هایی که مدیریت در نظر دارد در طول سالهای آتی آنها را به انجام برساند اشاره دارد شامل: (۱) اقدامات انجام شده در دوره گذشته و (۲) برنامه های آتی کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت خود را در این گزارشها عنوان کرده باشد (۳) اهداف شرکت برای دستیابی به آنها (۴) پیش بینی فروش و سود برای دوره های آتی

$$ACI_{it} = \frac{\sum AC_{it}}{\sum MAC_{it}}$$

صورت کسر تعداد افشا شرکت برای برنامه های مدیریت می باشد. مخرج کسر حداکثر تعداد افشا که یک شرکت می تواند برای برنامه های مدیریت داشته باشد. که حاصل برابر یک نسبت برای افشا برنامه های مدیریت می باشد که با عنوان شاخص افشا برنامه های مدیریت تعریف و نمایش می شود.

متغیرهای کنترلی:

$SIZE_{it}$ = برابر است با اندازه شرکت A در سال t که از لگاریتم طبیعی داراییهای شرکت در پایان سال t حاصل شده است.

LEV_{it} = برابر است با اهرم مالی شرکت A در سال t . که از تقسیم بدهی های شرکت بر دارایی های شرکت در پایان سال t حاصل شده است.

۸- آمار توصیفی

جدول شماره (۱) آماره های توصیفی

متغیرهای کنترلی		متغیرهای وابسته		متغیرهای مستقل			آماره های توصیفی
اهرم مالی	اندازه شرکت	نرخ رشد فروش	نرخ رشد سود عملیاتی	شاخص افشا اهداف و برنامه‌های مدیریت	شاخص افشاء منابع انسانی	شاخص افشاء محیط زیست	
۰,۶۷	۵,۷۷	۰,۲۳	۰,۶۷	۸,۱۹	۰,۹۹	۰,۸۸	میانگین
۰,۶۶	۵,۷۵	۰,۱۲	۰,۰۴	۶,۰۰	۰,۰۰	۱,۰۰	میانه
۳,۲۸	۷,۱۴	۲۸,۴۰	۶۱,۰۶	۵۲,۰۰	۲,۰۰	۲,۰۰	بیشترین عدد
۰,۱۰	۴,۳۶	-۱,۰۰	-۶,۹۷	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰	کمترین عدد
۰,۳۲	۰,۵۷	۱,۴۱	۴,۲۶	۸,۷۴	۶,۸۰	۰,۷۳	انحراف استاندارد
۴,۶۰	۰,۱۲	۱۸,۶۸	۹,۲۴	۲,۳۲	۱۱,۶۱	۰,۱۸	کشیدگی
۳۸,۰۱	۲,۷۷	۳۷۴,۳۵	۱۱۳,۰۷	۱۰,۴۲	۱۴۰,۷۳	۱,۹۱	چولگی

منبع: یافته های پژوهشگر

جدول شماره (۱) نشان می دهد که نمونه مورد بررسی از نظر نرخ رشد سود عملیاتی و نرخ رشد فروش (که شاخص های اندازه گیری تداوم فعالیت می باشند) دارای میانگین بالای صفر می باشند که نشان دهنده مثبت بودن تداوم فعالیت شرکتهاى مورد بررسی می باشد، هم چنین شاخص افشا اهداف و برنامه های مدیریت نشان میدهد که شرکتها در افشا برنامه های آتی خود تقریباً ۸ الی ۹ مورد

افشا گری داشته اند اما در مقایسه با بیشترین و کمترین شرکت در افشا اهداف و برنامه های مدیریت (۵۲-۰) میانگین افشا اهداف آتی شرکت به نظر می رسد در رده های پایین قرار دارد. و گرایش این متغیر به سمت عدد های پایین بیشتر می باشد. در بین آماره های موجود آماره جارک یکی از مهمترین آماره های توصیفی می باشد که نرمال بودن متغیرهای نمونه را آزمون می کند. احتمال آماره جارک برای نشان دهنده معنادار بودن و یا عدم معنادار بودن این آماره می باشد که اگر کمتر از ۵ درصد باشد داده ها نرمال و در غیر اینصورت (بیشتر از ۰,۰۵) داده ها نرمال نمی باشد.

برای آزمون نرمال بودن متغیرهای پژوهش از آزمون جارک برا که از طریق نرم افزار Eviews محاسبه می شود استفاده شده است نتایج آزمون نرمالیه جارک برا در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول (۲) آزمون نرمال بودن

متغیرهای کنترلی		متغیرهای وابسته		متغیرهای مستقل			
اهرم مالی	اندازه شرکت	نرخ رشد فروش	نرخ رشد سود عملیاتی	شاخص افشا اهداف و برنامه های مدیریتی	شاخص افشاء منابع انسانی	شاخص افشاء محیط زیست	
				۲۳۷۶۰,۱	۱,۷۰	۲۵۰۷۴۶ ۱	۲۲۵۸۱۷
۰,۰۰	۰,۰۴۳	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰	سطح اهمیت

منبع: یافته های پژوهشگر

خروجی های جدول (۲) نشان می دهد که با توجه به کمتر بودن احتمال آماره جاکرک برا در جدول فوق، برای تمامی متغیرهای اصلی تحقیق نرمال بودن متغیرهای تحقیق مشخص می شود البته از لحاظ آماری در صورتیکه تعداد داده های مورد تحقیق بیشتر از ۳۰ باشد می توان داده های مورد آزمون را نرمال فرض کرد و آزمون های مربوط به نمونه های نرمال برای آنها بکار برد.

۹- آمارتحلیلی

برای آزمون فرضیات تحقیق، از آزمون رگرسیون پنل دیتا (داده های تابلویی) استفاده خواهد شد، به طور کلی برآورد مدل با استفاده از داده های تابلویی شامل مراحل زیر است:

۱- آزمون تشخیص پایایی بر روی داده ها

۲- آزمون قابلیت تخمین مدل به صورت داده های تابلویی

۳- آزمون تعیین اثرات ثابت یا اثرات تصادفی

۴- برآورد پارامترها

در این تحقیق از آزمون دیکی فولر (ADF) که از مهمترین آزمون های ریشه واحد است استفاده شده است. نتایج نشان می دهد که با توجه به احتمال آماره دیکی فولر که برای اکثر متغیرها بیشتر از ۵ درصد می باشد تقریباً هیچ یک از متغیرها پایا نبوده (به غیر از متغیر اندازه شرکت که کمتر از ۵ درصد می باشد اما به همراه سایر متغیرها دوباره تفاضل گیری شده است که برای یکنواخت شدن و یکپارچه شدن متغیرها با یکدیگر توصیه می شود) و برای مهیا و آماده سازی متغیرها برای اجرای آزمون های F لیمر و آزمون هاسمن برای داده های پانل دیتا باید متغیرها را پایا ساخت به همین منظور دوباره آزمون دیکی فولر بر روی داده ها با یک مرحله تفاضل گیری اجرا می کنیم. خروجی ها حاکی از کمتر بودن آماره ها از ۵ درصد می باشد که نشان از پایا بودن داده ها می باشد لذا شرایط برای اجرای آزمون های بعدی برای انتخاب الگوی مناسب برای مدل رگرسیون آماده می باشد.

از آنجایی که در پژوهش حاضر دو فرضیه داریم و برای هر فرضیه نیز یک مدل رگرسیونی خواهیم داشت لذا برای انتخاب الگوی مناسب، آزمون F لیمر را برای هر یک از مدل های زیر انجام داده ایم:

در آزمون F (چاو) فرضیه ها بصورت ذیل معرفی می گردند:

فرضیه H0: عرض از مبدا های مدل با هم برابرند. = مدل داده های ترکیبی

فرضیه H1: عرض از مبدا های مدل از نمونه ای به نمونه دیگر متفاوت می باشد = مدل اثرات ثابت

نتایج این آزمون نشان از رد روش اثرات ثابت دارد لذا نیازی به آزمون هاسمن برای انتخاب اثرات ثابت و یا تصادفی وجود ندارد.

بعد از آزمون های پایایی و آزمون F لیمر باید ضرایب مدل های فرضیات ۱ و ۲ تخمین زده شود که از آزمون رگرسیون چندگانه استفاده شده است.

جدول (۴) آزمون فرضیات و تخمین مدل

نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول (متغیر وابسته نرخ رشد فروش)			
متغیر	ضرایب	آماره t	سطح معناداری
عدد ثابت	۳,۱۷۳۵۷۰	۱,۴۸۹۲۹۵	۰,۱۳۹۱
شاخص افشا برنامه ها و اهداف مدیریت	۰,۰۱۴۹۸۷	۰,۵۴۶۳۰۱	۰,۵۸۵۹
شاخص افشا محیط زیست	۰,۴۰۹۹۱۱	۱,۲۷۴۰۸۱	۰,۲۰۵۲
شاخص افشا منابع انسانی	۰,۱۷۶۴۵۸	۰,۵۱۹۸۰۵	۰,۶۰۴۲
اهرم مالی	۰,۲۴۸۴۸۹	۰,۳۸۷۸۰۰	۰,۶۹۸۹
اندازه شرکت	-۰,۶۴۳۶۱۷	-۱,۶۴۶۰۲۵	۰,۱۰۲۵
ضریب تعیین	۰,۴۱۴۱۸	آماره F	۰,۹۹۳۷۷۰
ضریب تعیین تعدیل شده	-۰,۰۰۰۲۶۰	احتمال F	۰,۴۲۴۸۰۴
آماره دوربین واتسون			۱,۴۶۴۰۹۴
نتایج حاصل از آزمون فرضیه دوم (نرخ رشد سود عملیاتی)			

متغیر	ضرایب	آماره t	سطح معناداری
عدد ثابت	۶,۵۰۱۵۳۳	۱,۸۶۲۸۰۹	۰,۰۶۵۰
شاخص افشا برنامه ها و اهداف مدیریت	-۰,۰۱۵۵۳۶	-۰,۳۴۶۰۷۴	۰,۷۲۹۹
شاخص افشا محیط زیست	-۰,۰۴۷۴۹۷	-۰,۰۹۰۰۷۵	۰,۹۲۸۴
شاخص افشا منابع انسانی	-۰,۰۶۱۱۴۴	-۰,۱۱۱۲۳۸	۰,۹۱۱۶
اهرم مالی	۰,۱۸۷۲۱۹	۰,۱۸۰۹۹۶	۰,۸۵۶۷
اندازه شرکت	-۰,۹۷۴۲۱۰	-۱,۵۲۰۴۰۳	۰,۱۳۱۱
ضریب تعیین	۰,۰۲۴۵۲۷	آماره F	۰,۵۸۸۳۶۷
ضریب تعیین تعدیل شده	-۰,۰۱۷۱۶۰	احتمال F	۰,۷۰۸۸۵۸
آماره دوربین واتسون			۳,۱۴۸۸۰۷

منبع: یافته های پژوهشگر

خروجی های جدول (۴) نشان می دهد که برای فرضیه شماره یک شاخص های افشای هیچ ارتباط معناداری با نرخ رشد فروش ندارد، نتایج نشان می دهد که علاوه بر اینکه مدل معناداری بین متغیرهای تحقیق وجود ندارد حتی تک تک متغیرها نیز رابطه معناداری نیز با متغیر وابسته ندارند، آماره F و احتمال آن نشان دهنده معناداری کل مدل و آماره t و احتمال آن نیز نشان دهنده معناداری رابطه بین متغیرهای مستقل و کنترلی با متغیر وابسته را نشان می دهد که هیچ یک از سطوح معناداری آماره ها کمتر از ۵ درصد نمی باشد و بیشتر بودن این سطح از ۵ درصد نشان از عدم معناداری ارتباط و مدل می باشد.

همچنین نتایج مشابهی برای فرضیه شماره ۲ با متغیر وابسته نرخ رشد سود عملیاتی در جدول فوق مشاهده می شود. نتایج نشان می دهد که هیچ یک از شاخص های افشا رابطه معناداری با نرخ رشد سود عملیاتی ندارند و تغییرات نرخ رشد سود عملیاتی و نرخ رشد فروش هیچ ارتباط با شاخص های افشاگری ندارد.

۱۰- بحث و نتیجه گیری

نتایج نشان‌دهنده ی عدم وجود ارتباط بین جامعیت گزارش‌های حسابداری و تداوم فعالیت شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد.

نتایج حاصل شده از تحقیق حاضر نشان می دهد که هنوز در ایران اهمیت جامعیت گزارشگری و افشای کامل هنوز برای مدیران روشن نشده است و سرمایه‌گذاران نیز احتمالاً راحت‌ترین و قابل درک ترین رقم گزارش شده در صورت سود و زیان که همانا سود خالص شرکت می باشد را به عنوان مبنایی برای تصمیمات خود قرار می دهند. شناخت سهامداران و سرمایه‌گذاران از منافع افشاهای مربوط به عملکرد اجتماعی شرکت می تواند انتظارات جامعه سهامداران را افزایش داده و مدیریت را مجبور به افشاگری های همه جانبه نماید همچنین این افزایش آگاهی سهامداران می تواند مقام های مسئول در این زمینه را نیز به عمل واداشته تا دستورالعمل های مناسب در زمینه دفاع از حقوق سرمایه گذاران تنظیم نمایند. عدم ارتباط معنادار بین شاخص‌های افشای کامل (جامعیت گزارشگری) و شاخص‌های تداوم فعالیت نشان دهنده ی عدم اتکای سرمایه‌گذاران به شاخص های افشا چون افشای محیط زیست و افشای منابع انسانی و افشای اهداف و برنامه های مدیریت می باشد. بازار سرمایه ایران توجه خود را معطوف به گزارش‌های مالی همانند ترازنامه و سود و زیان و صورت جریان وجه نقد ارائه شده توسط شرکت ها می کند صورت هایی که در چارچوب سنتی بدون توجه به مسئولیت های اجتماعی شرکت و منابع انسانی و اهداف و برنامه های مدیریت تهیه می شود، البته در گزارش‌های هیئت مدیره افشاگری هایی محدود در ارتباط با محیط زیست و منابع انسانی و برنامه های آتی شرکت انجام می شود ولی به صورت اختیاری و در حد صلاحدید خود شرکت ارائه می شود و سرمایه‌گذاران به ناچار به دلیل عدم وجود یک چارچوب قابل مقایسه برای این افشاگری های محدود بین شرکتها، از منافع احتمالی این گزارشات و افشاها چشم پوشی کرده و ارقامی که تحت سیستم های اطمینان بخش حسابداری که قابلیت مقایسه و قابل اتکا هستند را مبنای تصمیم گیری های خود قرار می دهند.

با توجه به یافته های تحقیق و عدم وجود رابطه معنادار آماری بین شاخص‌های جامعیت گزارشگری مالی و شاخص‌های تداوم فعالیت پیشنهاد می شود:

سازمان بورس اوراق بهادار تهران دستورالعمل‌های مناسبی برای الزام گزارشگری همه جانبه داشته باشد. همچنین سازمانهای مسئول در زمینه مباحث حسابداری همانند سازمان حسابرسی که مسئول تدوین استاندارد های حسابداری می باشد، باید سیستم‌های مناسب و نظام های کارا برای گزارشگری های همه جانبه به خصوص گزارشهای مربوط به مسئولیت های اجتماعی شرکتها را طراحی و در دست عموم قرار دهد. هم چنین نهادهای آموزشی نیز باید اثرات گزارشگری اجتماعی و جامعیت گزارشگری و پذیرش مسئولیت های اجتماعی را در قالب وسایل آموزشی در اختیار مدیران و سرمایه گذاران قرار دهند تا آگاهی جامعه را افزایش دهند که افزایش آگاهی خود انتظارات برای گزارشهای جامع را نیز افزایش می دهد.

منابع:

۱. باباجانی، جعفر و داریوش فروغی (۱۳۸۲). "ارزیابی قابلیت پاسخگویی نظام حسابداری نسبت به مسئولیت اجتماعی واحدهای انتفاعی". فصلنامه مطالعات تجربی حسابداری مالی، سال اول، شماره ۲، ۳۹-۶۱.
۲. برزگر، قدرت ا... و وحید غفاری (۱۳۸۷). "حسابداری و گزارشگری پایداری شرکت ها در هزاره سوم". مجله حسابداری، شماره ۲۰۲.
۳. پاکروان، لقمان (۱۳۹۱). "حسابداری توسعه پایدار". مجله حسابرس، شماره ۶، ۱-۱۰.
۴. سرلک، نرگس و آمنه محمدی (۱۳۹۴). "بررسی رابطه بین ویژگی های مالی و غیرمالی شرکت با کیفیت افشای اجباری و اختیاری شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران". مجله تحقیقات حسابداری و حسابرسی، سال هفتم، شماره ۲۸، ۱۸-۳۵.
۵. عرب صالحی، مهدی؛ غزل صادقی و محمود معین الدین، (۱۳۹۲)، "مسئولیت اجتماعی با عملکرد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران". مجله پژوهش های تجربی حسابداری، شماره ۹، ۱-۲۰.

۶. قاضی زاده، مصطفی؛ احمد سرداری؛ حامد دانشخواهی و حسین رئیسی (۱۳۹۲). "شناسایی رابطه مسئولیت اجتماعی شرکت با وفاداری مشتریان (مورد مطالعه: بانک ملت)". فصلنامه تحقیقات بازاریابی نوین، سال سوم، شماره سوم، ۹۴-۷۵.

۷. کامیابی، یحیی، معصومه شهسواری و رسول سلمانی (۱۳۹۵). "بررسی تاثیر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت‌ها بر عدم تقارن اطلاعاتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران". مجله تحقیقات حسابداری و حسابرسی، سال هشتم، شماره ۳۰، ۱۴۵-۱۲۶.

8. Arshad, R. and Razak, S.N.A.A. (2011). "Corporate social responsibility disclosure and interaction effects of ownership structure on firm performance", Business, Engineering and Industrial Applications (ISBEIA), vol. 111: 25-28.
9. Choi, Jong-Seo; Kwak, Young-Ming; Choe, CHongwoo. (2010). Corporate social responsibility and corporate financial performance: Evidence from Korea. *Australian Journal of Management*, 53 (3).
10. Fernandez Sanchez, Jose Luis; Luna Sotorrio, Ladislao; Baraibar Diez, Elisa. (2010). The relationship between corporate governance and corporate social behavior: A structural equation model analysis. *Journal of Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 18 (2): 91-101.
11. Oeyono, J. and Samy, M. and Bampton, R. (2011). "An examination of corporate social responsibility and financial performance: A study of the top 50 Indonesian listed corporations", *Journal of Global Responsibility*, Vol.2: 100-112.
12. Sikka, Prem (2011). "Accounting for human rights: The challenge of globalization and foreign investment

agreements", Journal of Critical Perspectives on
Accounting. London: Nov 2011. Vol. 22, Iss. 8: 811.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

The Effect of Environment Disclosure, Human Resources and Objectives and Managerial Plans on Corporation' Going Concern.

Abstract

The present paper aims to investigate the effect of environment disclosure, human resources and objectives and management plans on corporation' going concern in Tehran Stock market. To this end, two variables, sale growth rate and operational profit rate were considered as evaluation indices for corporation' going concern and three variables, environment disclosure, human resources and objectives and management plans are indices of accounting reports. 88 company were studied. In this study, descriptive statistical methods like calculation of statistical parameters, and inferential statistical methods including linear regression was used. The result of study indicates that there has been no relationship between generality accounting reports and corporation' going concern.

Key words: Environment Disclosure, Human Resources, Objectives and Managerial Plans, Going Concern.